

Schloss Hof

ODDYCH PO CISÁRSKY

KORUNNÝ PRINC RUDOLF – SYN CISÁROVNEJ SISI

PRÍPRAVNÉ CVIČENIA

na náučný výlet na zámok Schloss Hof

2. STUPEŇ ZÁKLADNÝCH ŠKÔL

Vážená pani pedagogička,
vážený pán pedagóg,

na nasledovných stranách nájdete životopis korunného princa Rudolfa, ktorý je rozdelený na 6 častí. Látku môžete žiakom a žiačkám priblížiť prostredníctvom stanovišť.

Návrh na vytvorenie stanovišť:

Rozmiestnite šesť častí textu po triede a žiaci(-čky) môžu individuálne alebo v skupinách navštíviť tieto jednotlivé stanovišťa, na ktorých sa dozvedia rôzne zaujímavosti zo života korunného princa. Na záver doplnia chýbajúce slová do cvičenia, ktoré nájdete na konci tohto dokumentu. Texty môžete aj rozmnožiť, aby každé dieťa mohlo dostať svoje vlastné zadanie.

Návrh a koncept: Mag. Elisabeth Jonasch-Preyer a Mag. Georg Lobner
Grafická úprava: Birgit Rieger, www.br-design.at

Schloss Hof

ODDYCH PO CISÁRSKY

ČASŤ 1

DETSTVO

Obr. 1: Cisárovná Alžbeta s Gizelou a Rudolfom, akvarel Jozefa Kriehubera, 1858.

Korunný princ Rudolf, celým menom Rudolf František Karol Jozef, sa narodil 21. augusta 1858 na zámku Laxenburg v blízkosti Viedne. Jeho rodičmi boli cisár František Jozef (1830–1916) a cisárovná Alžbeta, nazývaná Sisi (1837–1898).

Keď sa Rudolf narodil, mal už jednu sestru Gizelu, ktorá bola o dva roky staršia.

Obr. 2: Arcivojvoda Rudolf, korunný princ a následník trónu Rakúskeho cisárstva, litografia, Adolf Dauthage, 1860.

Chlapec bol dlho očakávaným následníkom trónu a od začiatku boli naňho kladené veľmi veľké očakávania. Monarchia sa v čase jeho narodenia nachádzala v zložitej politickej a hospodárskej situácii. Habsburskej ríši hrozil pád neoabsolutizmu (vtedajšieho vládneho zriadenia) a v roku 1859 Habsburgovci stratili vplyv v Lombardsku, hospodársky silnom regióne v severnom Taliansku s hlavným mestom Milánom.

Obr. 3: Arcivojvodkyňa Žofia, olejomalba neznámeho umelca, okolo roku 1870.

V šľachtických kruhoch bolo bežné, že sa o deti staral ich osobitný dvorský personál. Bábätko bolo tak hneď po narodení zverené do starostlivosti opatrovatelkám, ktoré ho kojili, prebalovali a krmili. Cisárski rodičia mali mnohé povinnosti a často museli aj cestovať. Korunný princ Rudolf vyrastal do svojich šiestich rokov spolu so svojou sestrou Gizelou. Mal veľmi rád svoju starú mamu, arcivojvodkyňu Žofiu, ktorá sa starala o jeho výchovu.

Schloss Hof

ODDYCH PO CISÁRSKY

ČASŤ 2

VZDELANIE A ÚLOHY

Od šiestich rokov mal byť Rudolf obklopený už len mužským dvorským personálom, a tak sa jeho vychovávateľom stal neúprosný gróf Gondrecourt. Ten mal z hanblivého chlapca vykresáť príkladného vojaka. Rudolf musel dlhé hodiny cvičiť a v noci ho jeho vychovávateľ strhával zo sna náhlymi výstrelmi z pištole. Rudolfova mama Alžbeta sa však napokon postarala o to, aby tieto drastické metódy skončili.

Korunného princa ďalej vychovával gróf Latour, ku ktorému si Rudolf čoskoro vybudoval blízky vzťah. Vyučovanie malo liberálny, čiže voľnejší charakter a bolo zamerané na cudzie jazyky, geografiu, dejepis, prírodné vedy i na národné hospodárstvo krajiny. Rudolf bol veľmi inteligentným dieťaťom a túžil po nových vedomostiach. Najviac ho bavili prírodné vedy a hlavne náuka o vtáctve, ktorá sa odborne volá ornitológia.

Obr. 4: Korunný princ Rudolf s plyšovým psíkom, fotografia od Ludwiga Angerera, 1860.

Obr. 5: Žlna zelená a strakoš sediac na konári, vlastnoručný akvarel korunného princa Rudolfa, okolo roku 1868.

Rudolf túžil po štúdiu na univerzite, ktoré mu však nebolo dovolené. V šľachtických kruhoch sa totiž štúdium nepovažovalo za vhodné pre ľudí s vysokým spoločenským postavením. Korunnému princovi bolo určené stať sa vojacom. Ako tridsaťročný bol Rudolf vymenovaný za generálneho inšpektora pechoty. V tejto funkcii kontroloval kasárne celej monarchie. Tak ako jeho otec cisár František Jozef aj korunný princ považoval vojsko za dôležitú oporu monarchie.

Obr. 6: Cisár František Jozef na koni v slávnostnej uniforme poľného maršala s vyznamenaním Rádu Zlatého rúna.

Schloss Hof

ODDYCH PO CISÁRSKY

ČASŤ 3

RODINA

Obr. 7: Cisárska rodina na terase zámku Schönbrunn, fotografia od Ludwiga Angerera, 1859.

Rudolf mal so svojim otcom **cisárom Františkom Jozefom** zložitý vzťah. Otec a syn totiž zastávali odlišné politické názory.

Rudolfova matka **cisárovná Alžbeta (Sisi)** sa vo Viedni necítila najlepšie a preto často cestovala. Počas detstva Rudolf videl svoju matku len veľmi zriedka, a tak sa medzi nimi nemohol vyvinúť srdečný vzťah.

Korunný princ Rudolf si veľmi dobre rozumel so svojou sestrou **Gizelou**, s ktorou spoločne vyrastal do svojich šiestich rokov.

Rudolf žiarlil na svoju o desať rokov mladšiu sestru **Máriu Valériu**. Ich matka cisárovná Alžbeta jej totiž venovala najviac pozornosti, pričom svoje ostatné deti temer zanedbávala.

Obr. 8: Arcivojvodkyňa Mária Valéria, litografia, 19. st.

Obr. 9: Arcivojvodkyňa Gizela, litografia, 19. st.

Obr. 10: Korunný princ Rudolf s rodinou, originálna fotografia podľa maľby J. Plagemanna.

V roku 1881 sa korunný princ Rudolf oženil s belgickou **princeznou Štefániou**. Obaja však boli veľmi rozdielni a ich manželstvo nebolo šťastné. Mali spolu jednu dcéru, arcivojvodkyňu Alžbetu Máriu. Keď jej otec v roku 1889 zomrel, mala jeho dcérka iba šesť rokov.

Schloss Hof

ODDYCH PO CISÁRSKY

ČASŤ 4

ZÁUJMY

Poľovačka bola obľúbenou kratochvíľou šľachty. Korunný princ Rudolf bol podobne ako jeho otec cisár František Jozef vášnivým poľovníkom. Už ako deväťročný skolil svojho prvého jeleňa. Na poľovačku sa vtedy nosilo ľudové oblečenie, napríklad kožené nohavice a kamizoly (kabáty).

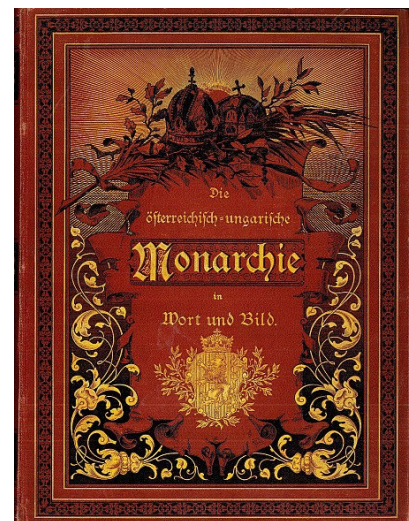
Obr. 11: Kožené nohavice korunného princa Rudolfa, okolo roku 1880.

Obr. 12: Jastrab sediaci na konári a malý neznámy letiaci vták, vlastnoručná akvarelová kresba korunného princa Rudolfa, okolo roku 1868.

Korunný princ Rudolf sa zaujímal už ako dieťa o vtáky. Rád ich vlastnoručne kreslil do svojich skicárov. V neskorších časoch patril do najužšieho kruhu jeho priateľov dokonca Alfred Brehm, jeden vtedajší známy zoológ (znalec zvierat). Spoločne podnikli výskumnú cestu do uhorskej časti monarchie, kde pozorovali orly a supy. Dodnes je jednou z odvetví zoológie aj ornitológia (veda o vtákoch).

Ďalšou vášňou korunného princa bolo písanie. Rudolf bol autorom mnohých kritických novinových článkov. Svoje myšlienky však musel zverejňovať pod pseudonymom (umeleckým menom), keďže jeho liberálne názory sa nezhodovali s konzervatívnymi predstavami jeho otca a iných rozhodujúcich osôb na panovníckom dvore. Jedno dielo však smel vydať celkom oficiálne a pod vlastným menom, bola to *Encyklopédia Rakúsko-uhorskej monarchie* v 24 zväzkoch. Tieto jednotlivé knihy obsahovali náučné poznatky o korunných krajinách habsburskej monarchie. Dielo malo posilniť vlasťenectvo obyvateľov ríše a ich spolupatričnosť v rámci mnohonárodného štátu.

Obr. 13: „Rakúsko-uhorská monarchia slovom a obrazom“, ukážka knižného prebalu.

Schloss Hof

ODDYCH PO CISÁRSKY

ČASŤ 5

SAMOVRAŽDA

Obr. 14: Korunný princ Rudolf v slávnostnej uhorskej uniforme, fotografia, Károly Koller, 1887.

Korunný princ Rudolf musel bojovať s mnohými problémami. Na viedenskom panovníckom dvore nepatril medzi obľúbené a vplyvné postavy, bol takpovediac outsiderom. Jeho vlastný otec cisár František Jozef odmietal jeho nápady. Rudolfovi nebolo dovolené podieľať sa na tvorení štátnej politiky, hoci mal raz zasadnúť na trón obrovskej krajiny.

Aj jeho manželstvo s princeznou Štefániou bolo veľmi nešťastné. Rudolf začal tráviť stále viac času v krčmách a v spoločnosti cudzích žien. Trpel depresiami, pil veľa alkoholu a dokonca bral aj drogy.

Korunný princ Rudolf si vo veku tridsať rokov napokon vzal život. Dňa 30. januára 1889 bol nájdený mŕtvy spolu s jeho milenkou Mary Vetserovou na loveckom zámčoku Mayerling. Prepokladá sa, že následník trónu najprv zastrelil svoju milenkku (s jej súhlasom) a následne aj sám seba. Panovnícky dvor sa snažil túto tragédiu utajovať, aj dnes ešte existujú mnohé odlišné domnienky o príčinách smrti Rudolfa a Mary. Miesto samovraždy bolo na príkaz cisára Františka Jozefa následne prestavané na kláštor.

Obr. 15: Mayerling, lovecký zámok korunného princa Rudolfa, historická pohľadnica, 20. st.

Schloss Hof

ODDYCH PO CISÁRSKY

ČASŤ 6

MONARCHIA PO RUDOLFOVEJ SMRTI

Po tragickej smrti korunného princa Rudolfa sa novým následníkom trónu stal jeho bratranec arcivojvoda **František Ferdinand**. Ten nebol veľmi obľúbený, pretože mal veľmi náročnú povahu. Okrem toho si vzal za manželku grófkou Žofiu Chotekovú, ktorá nebola v očiach viedenského dvora dostatočne urodzená. Cisár i dvorania preto manželov neustále potupovali, ich deti sa napríklad nesmeli stať následníkmi cisárskeho trónu. Na Františka Ferdinanda a jeho manželku Žofiu bol 28. júna 1914 v meste Sarajevo (v dnešnej Bosne a Hercegovine) spáchaný atentát. Krátko po ich zavraždení vypukla prvá svetová vojna.

Obr. 16: Následník trónu arcivojvoda František Ferdinand s manželkou Žofiou a deťmi, pohľadnica podľa fotografie ateliéru Adèle, pred rokom 1914.

Ein entzückendes Familienbild des Allerhöchsten Kaiserhauses.

Po atentáte na Františka Ferdinanda sa následníkom trónu stal **Karol**, prasynovec cisára Františka Jozefa. Ten na trón nemusel dlho čakať, pretože o niečo neskôr už cisár v pokročilom veku zomrel. V novembri roku 1916, v období prvej svetovej vojny, sa tak Karol stal novým rakúskym cisárom a uhorským kráľom. Vtedy však už habsburskej ríši hrozil rozpad, ktorému sa cisárovi spolu s jeho manželkou Zitou Bourboncko-Parmskou už nepodarilo zabrániť. Dňa 11. novembra 1918 musel Karol I. podpísať vyhlásenie, že sa nebude zúčastňovať rokovaní o usporiadaní štátu. Po skončení prvej svetovej vojny v roku 1918 sa habsburská ríša nenávratne rozpadla a na jej území vznikli nové štáty: Rakúsko, Maďarsko, Taliansko, Československo, Poľsko, Rumunsko a Juhoslávia.

Obr. 17: Skupinový portrét cisára Františka Jozefa, následníka trónu arcivojvodu Karola a jeho manželky Zity spolu s deťmi, korešpondenčná kartička, okolo roku 1915.

Schloss Hof

ODDYCH PO CISÁRSKY

KORUNNÝ PRINC RUDOLF – SYN CISÁROVNEJ SISI

DOPLŇOVAČKA

Časť 1

Rudolf sa narodil v roku _____.

Bol synom cisárskeho páru _____ a _____.

Krátko po jeho narodení habsburská ríša stratila hospodársky významné územie _____.

Hneď po narodení prevzali starostlivosť o bábätká _____.

Časť 2

Keď Rudolf dovŕšil vek 6 rokov, stal sa jeho vychovávateľom gróf _____.

Z hanblivého chlapca sa totiž mal stať udatný _____.

Až vďaka zásahu jeho matky Alžbety mala Rudolfova výchova a vyučovanie neskôr _____ charakter.

Rudolfa veľmi zaujímali _____, obzvlášť _____.

Korunnému princovi nebolo dovolené študovať na _____.

Časť 3

Vzťah Rudolfa k jeho _____ cisárovi Františkovi Jozefovi bol veľmi napätý.

Cisárovná Alžbeta, Rudolfova matka, často cestovala mimo _____.

Rudolf si veľmi dobre rozumel so svojou sestrou _____.

V roku 1881 sa Rudolf oženil s belgickou princeznou _____.

Časť 4

Korunný princ Rudolf rád chodieval na _____.

Už ako chlapec sa Rudolf veľmi zaujímal o _____.

Rudolf publikoval svoje články pod _____.

Veľké 24-zväzkové dielo o habsburskej ríši, nesúce jeho meno, sa volá _____.

Časti 5+6

Rudolf bol na viedenskom dvore kvôli svojim odlišným názorom _____.

Dňa 30. januára 1889 spáchal samovraždu na svojom loveckom zámku _____.

Po Rudolfovej smrti sa stal následníkom trónu synovec cisára, _____.

Posledným rakúskym cisárom a uhorským kráľom bol _____, prasynovec Františka Jozefa.

Slová na doplnenie:

Časť 1: Lombardsko, 1858, opatrovatelky, František Jozef, Alžbeta

Časť 2: prírodné vedy, univerzita, Gondrecourt, ornitológia, vojak, liberálny

Časť 3: Gizela, otec, Štefánia, Viedeň

Časť 4: pseudonym, poľovačka, ornitológia, Encyklopédia Rakúsko-uhorskej monarchie

Časť 5+6: Karol I., outsider, Mayerling, František Ferdinand

Schloss Hof

ODDYCH PO CISÁRSKY

ZOZNAM OBRÁZKOV

Titulný obrázok: Korunný princ Rudolf (portrét v uniforme), olejomalba neznámeho umelca, po roku 1888.
© Schloß Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H./ Fotograf: Alexander Eugen Koller

Obr. 1: Cisárovná Alžbeta s Gizelou a Rudolfom, akvarel Jozefa Kriehubera, 1858.
© Schloß Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H./ Fotograf: Alexander Eugen Koller

Obr. 2: Arcivojvoda Rudolf, korunný princ a následník trónu Rakúskeho cisárstva, litografia, Adolf Dauthage, 1860.
© Schloß Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H./ Fotograf: Alexander Eugen Koller

Obr. 3: Arcivojvodkyňa Žofia, olejomalba neznámeho umelca, okolo roku 1870.
© Schloß Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H./ Fotograf: Alexander Eugen Koller

Obr. 4: Korunný princ Rudolf s plyšovým psíkom, fotografia od Ludwiga Angerera, 1860.
© Schloß Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H./ Fotograf: Christoph Mühlbauer / Súkromná zbierka

Obr. 5: Žlna zelená a strakoš sediac na konári, vlastnoručný akvarel korunného princa Rudolfa, okolo roku 1868.
© Schloß Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H./ Fotograf: Sascha Rieger

Obr. 6: Cisár František Jozef na koni v slávnostnej uniforme poľného maršala s vyznamenaním Rádu Zlatého rúna.
© Schloß Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H./ Fotograf: Alexander Eugen Koller

Obr. 7: Cisárska rodina na terase zámku Schönbrunn, fotografia od Ludwiga Angerera, 1859.
© Schloß Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H./ Digitalizácia: Salon Iris

Obr. 8: Arcivojvodkyňa Gizela, litografia, 19. st. © Schloß Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H.

Obr. 9: Arcivojvodkyňa Mária Valéria, litografia, 19. st. © Schloß Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H.

Obr. 10: Korunný princ Rudolf s rodinou, originálna fotografia podľa maľby J. Plagemanna.
© Schloß Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H.

Obr. 11: Kožené nohavice korunného princa Rudolfa, okolo roku 1880.
© Schloß Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H./ Fotograf: Sascha Rieger

Obr. 12: Jastrab sediaci na konári a malý neznámy letiaci vták, vlastnoručná akvarelová kresba korunného princa Rudolfa, okolo roku 1868. © Schloß Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H./ Fotograf: Sascha Rieger

Obr. 13: „Rakúsko-uhorská monarchia slovom a obrazom“, ukážka knižného prebalu.
© Schloß Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H./ Fotograf: Sascha Rieger

Obr. 14: Korunný princ Rudolf v slávnostnej uhorskej uniforme, fotografia, Károly Koller, 1887.
© Schloß Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H./ Fotograf: Christoph Mühlbauer / Súkromná zbierka

Obr. 15: Mayerling, lovecký zámok korunného princa Rudolfa, historická pohľadnica, 20. st.
© Schloß Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H./ Fotograf: Sascha Rieger

Obr. 16: Následník trónu arcivojvoda František Ferdinand s manželkou Žofiou a deťmi, pohľadnica podľa fotografie ateliéru Adèle, pred rokom 1914. © Schloß Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H./ Fotograf: Sascha Rieger

Obr. 17: Skupinový portrét cisára Františka Jozefa, následníka trónu arcivojvodu Karola a jeho manželky Zity spolu s deťmi, korešpondenčná kartička, okolo roku 1915. © Schloß Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H.

Schloss Hof

ODDYCH PO CISÁRSKY

DOPLŇOVAČKA

RIEŠENIA

Časť 1

Rudolf sa narodil v roku **1858**.

Bol synom cisárskeho páru **Františka Jozefa** a **Alžbety**.

Krátko po jeho narodení Habsburská ríša stratila hospodársky významné územie **Lombardsko**.

Hneď po narodení prevzali starostlivosť o bábätká **opatrovateľky**.

Časť 2

Keď Rudolf dovŕšil vek 6 rokov, stal sa jeho vychovávateľom gróf **Gondrecourt**.

Z hanblivého chlapca sa totiž mal stať udatný **vojak**.

Až vďaka zásahu jeho matky Alžbety mala Rudolfova výchova a vyučovanie neskôr **liberálny** charakter.

Rudolfa veľmi zaujímali **prírodné vedy**, obzvlášť **ornitológia**.

Korunnému princovi nebolo dovolené študovať na **univerzite**.

Časť 3

Vzťah Rudolfa k jeho **otcovi** cisárovi Františkovi Jozefovi bol veľmi napätý.

Cisárovná Alžbeta, Rudolfova matka, často cestovala mimo **Viedne**.

Rudolf si veľmi dobre rozumel so svojou sestrou **Gizelou**.

V roku 1881 sa Rudolf oženil s belgickou princeznou **Štefániou**.

Časť 4

Korunný princ Rudolf rád chodieval na **poľovačky**.

Už ako chlapec sa Rudolf veľmi zaujímal o **ornitológiu**.

Rudolf publikoval svoje články pod **pseudonymom**.

Veľké 24-zväzkové dielo o Habsburskej ríši, nesúce jeho meno, sa volá **Encyklopédia rakúsko-uhorskej monarchie**.

Časti 5+6

Rudolf bol na viedenskom dvore kvôli svojim odlišným názorom **outsiderom**.

Dňa 30. januára 1889 spáchal samovraždu na svojom loveckom zámku **Mayerling**.

Po Rudolfovej smrti sa stal následníkom trónu synovec cisára, **František Ferdinand**.

Posledným rakúskym cisárom a uhorským kráľom bol **Karol I.**, prasnovec Františka Jozefa.